
*Емма
Гансова*

МИСТЕЦТВО З ПОГЛЯДУ ІНОНАУКОВОЇ СИМВОЛОЛОГІЇ

Соболевская Е.К. Искусство — художник — жизнь (Неизбежность противоречий и пути примирений): Монография

Одеса, 2011

Монографічне дослідження Олени Соболевської є актуальним вже з огляду на те, що поняття, винесені у заголовок книжки, не вичерпують своєї актуальності не лише для науки, а й для кожного причетного до загальнолюдських цінностей. Питання, ключові для автора, були дуже актуальними за доби Срібного віку, якій власне присвячена ця монографія. Незважаючи на широке відображення культурного ренесансу кінця XIX — початку XX століття в різних галузях сучасної науки, О. Соболевська знайшла свій шлях і показала філософсько-естетичну, літературно-критичну, а також художню спадщину Срібного віку під особливим кутом зору.

У контексті проблеми взаємозв'язку естетичної та етичної сфер діяльності людини-митця проаналізовано праці Володимира Соловйова, де філософ осмислює долі Пушкіна та Лермонтова. Причому авторка привносить у цей дискурс свою інтерпретацію. Цілком органічно вона пов'язує позицію Соловйова з позицією Вячеслава Іванова, найбільш послідовного теоретика і практика російського символізму.

На прикладі одного з найвидатніших творів М. Цветаєвої — поезії «Новорічне», присвяченої Р.-М. Рильке, Соболевська переосмислює та обґрунтовує світоглядний принцип «Ти є» як структуротвірний принцип поетичної форми (див. розд. 3) і як духовний шлях до примирення головних суперечностей буття: життя і смерті, мистецтва і життя, мистецтва і смерті і т. ін.

Велику увагу автор приділяє вивченню трагічного світогляду поета як тако-го і розглядає суперечності між мистецтвом і дійсністю, що зумовлюють цей особливий світогляд. Це одвічний конфлікт генія та юрби; його приреченість на диференційовані форми мистецтва символічного порядку; його «роздвоєння» між служінням темним силам та світлому началу тощо.

Особливе місце у роботі посідає розділ 2, де розглянуто досвід поминального мистецтва. Першість у дослідженнях тут належить М. Бахтіну. О. Соболевська продовжує шлях цього видатного мислителя й певним чином домислює його уявлення про «естетичне виправдання та завершення» героя (в царині мистецтва і в дійсності). Авторці вдається продемонструвати, як втілюється у поетичному мистецтві заклик В. Соловйова — «признати за умершими

пребывающую действительность и безусловную будущность».

Позитивним аспектом розглядуваного дослідження є те, що автор не ухиляється від головних для людини питань: про сенс життя, про сенс смерті, про безсмертя та показує тісний взаємозв'язок їх і взаємообумовленість, а звідси обґрунтовує роль мистецтва у з'ясуванні таких питань.

Незважаючи на певну стилістичну шорсткість викладу, пов'язану з обговоренням речей метафізичного порядку, книга Соболевської є неординарним внеском у сучасне гуманітарне знання, принаймні стосовно одного з кульмінаційних періодів у розвитку культури, принаймні вітчизняної. Окрім того дослідження підтверджує теоретичні можливості того методу, який С. Аверінцев, а слідом за ним і М. Бахтін називають «інонауковою символологією».